

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Ålder är inte bara en siffra

**En kvalitativ studie om socialsekreterares attityder
gentemot åldersbedömning av asylsökande
ensamkommande barn**

Hanna Kartano & Linnea Johnsson

Kandidatuppsats (SOPA 63)

HT 16

Handledare: Roberto Scaramuzzino

Abstract

Author(s): Hanna Kartano & Linnea Johnsson

Title: Age is not just a number – a qualitative study about the attitudes that social workers have towards the request from the Migrations office regarding age assessment of unaccompanied children seeking asylum.

Supervisor: Roberto Scaramuzzino

Assessor: Elizabeth Martinell Barfoed

This study explores the attitudes among social workers that are working with unaccompanied children seeking asylum concerning the request from the Migration Agency regarding the age assessment of unaccompanied children. The sample is based on social workers in the Swedish social services working with unaccompanied children seeking asylum. The sample is based on both convenience- and targeted selection. Semi-structured interview is the method of choice which has been used with the social workers. The empirically gathered material has been analyzed based on the theoretical concepts of ethics and discretion as well as organization theory.

In the gathered material the authors of this study have found that the attitudes among social workers differ regarding their competence as well as the room for subjective opinions. Furthermore, it has been shown that there is an absence of discussion concerning age assessments within the group and that there is a difference of opinion regarding the need for it. The likelihood of avoiding to give information to the Migration Agency that could potentially be to the child's disadvantage in the age assessment differed among the social workers of this study. The arguments used were, among others, the law as well as the social workers' lack of competence in the matter.

Keywords: Social service, social worker, unaccompanied children, age assessment, attitudes, ethics, organization theory, discretion.

Innehållsförteckning

1. PROBLEMFÖRMULERING	2
1.1 SYFTE.....	3
1.2 FRÅGESTÄLLNINGAR.....	3
1.3 BAKGRUND	3
2. METOD	4
2.1 URVAL	6
2.2 METODENS TILLFÖRLITLIGHET.....	6
2.3 ANALYSFÖRFARANDE	7
2.4 FORSKNINGSETISKA ÖVERVÅGANDEN.....	8
2.5 ARBETSFÖRDELNING	9
3. KUNSKAPSLÄGE	9
3.1 SOCIALARBETARENS HANTERING AV MIGRATIONSÄRENDEN	9
3.2 ÅLDERSBEDÖMNING SOM METOD	10
3.3 UPPSATSENS RELEVANS	12
4. TEORETISK ANSATS	13
4.1 ETIK I SOCIALT ARBETE	13
4.2 HANDLINGSUTRYMME	15
4.3 ORGANISATIONSTEORI	15
4.3.1 HR-perspektivet.....	16
4.3.2 Det politiska perspektivet.....	17
5. (IN)KOMPETENS SOM ARGUMENT	18
5.1 SUBJEKTIVA ÅSIKTER	18
5.2 FACKKUNSKAPENS BETYDELSE	21
6 ÅLDERSBEDÖMNING SOM PRAKTIK	22
6.1 SOCIALARBETARENS ROLL I BEDÖMNINGEN	22
6.2 TILLTRO TILL MIGRATIONSVERKETS BEDÖMNINGAR	25
6.3 BARNETS BÄSTA?	26
7 UNDVIKANDE AV ATT LÄMNA UT UPPGIFTER	27
7.1 STANDARDMALL SOM HINDER.....	27
7.2 STÄLLNINGSTAGANDEN.....	28
7.3 DISKUSSION I GRUPPEN	30
8 SLUTDISKUSSION	33
REFERENSER	35
BILAGA 1 - INTERVJUGUIDE	39

1. Problemformulering

Inom forskningsfältet gällande migration och socialt arbete anses det finnas en konflikt mellan invandringspolitik och invandringskontroll å ena sidan och den sociala välfärden å andra sidan. Detta kan leda till att socialarbetare upplever att de handlar emot professionens principer (Crawley, 2007, s. 80; Masocha, 2014, s. 632-633). Socialarbetaren har en dubbel roll där denne ska skydda klienten och ta tillvara på klientens intressen samtidigt som den ska representera välfärdssystemet och den institution som socialarbetaren representerar (Dimitrijoska, Suncica och Ilievski, 2016, s. 54; Cemlyn och Nye, 2012, s. 682). Det är därför av relevans att undersöka socialarbetaren i spänningsfältet mellan de olika intressen som socialarbetaren verkar inom.

I och med den ökade migrationen har socialt arbete fått ett nytt uppdrag i form av att utreda och fastställa ålder på asylsökande barn och unga. I ett inslag från Sveriges radio (SR, 2016) presenteras en intern rapport som Migrationsverket framställt i vilken det framkommer att bedömningar som avser åldersbestämning är godtyckliga. Detta förfarande utmanar rättssäkerheten då varje enskilt fall bedöms olika beroende på handläggare. Operativ chef på Migrationsverket, Mikael Ribbenvik, uttalar sig i inslaget och påtalar den skyldighet Migrationsverket har att utreda utifrån de tillvägagångssätt som finns att tillgå. Vidare menar Ribbenvik att det enbart är en bedömning när det kommer till att fastställa ålder, att medicinsk undersökning ej är tillräckligt tillförlitlig för att med säkerhet kunna avgöra detta.

I september 2016 uttalade Rättsmedicinalverket att knäröntgen samt tandundersökning kommer att tillämpas för att säkerställa en medicinsk åldersbedömning för ensamkommande barn (Läkartidningen 38/2016). Rättsläkare Elias Palm uppger i uttalandet att det gällande fastställande av ålder ej finns en exakt metod varför två metoder kommer att användas parallellt. Vidare framkommer att det inte är bekräftat att de två valda metoderna ska öka validiteten tillsammans. I mitten på maj 2016 fick Rättsmedicinalverket med regeringen som uppdragsgivare uppdraget att medicinska åldersbedömningar skulle påbörjas skyndsamt vid uppehållstillståndsansökningar. Palm menar att kravet om skyndsamt omöjliggjorde att det inom tidsramen för uppdraget var möjligt att undersöka exempelvis litteratur inom området. Då kommande åldersundersökningar antas vara många till antalet måste kompromisser finnas mellan det faktiska utförandet och att det sker genom säker metod (Ibid.).

Det är av relevans för aktörer inom socialt arbete att skildringar finns som belyser den vardag som många handläggare möter för att lyfta vad som kan anses vara ett dilemma inom professionen. Frågan har väckts hos uppsatsförfattarna kring huruvida en åldersbedömning

kan göras utifrån de metoder och kunskapskällor som finns att tillgå. Socialstyrelsen har enligt ställningstagande i frågan yttrat att de medicinska bedömningarna inte kan betraktas vara en exakt vetenskap (Socialstyrelsen, 2012). Det är därför av intresse att undersöka den enskilde handläggarens uppfattning avseende dennes roll och kompetens i frågan.

För att förstå socialarbetarens roll och förutsättningar för det sociala arbetet kommer teoretiska begrepp såsom etik, handlingsutrymme samt organisationsteori att användas som redskap för analysen. Dessa teoretiska begrepp anses vara av relevans då de belyser dels socialarbetarens eget ansvar och medvetenhet i form av handlingsutrymme och etik men även gruppen inom en organisation och dess samverkan genom organisationsteoretiska resonemang.

1.1 Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka de attityder som finns bland handläggare som arbetar med ensamkommande barn på socialtjänsten gentemot Migrationsverkets begäran om yttrande i åldersbedömningen av asylsökande barn.

1.2 Frågeställningar

1. I vilken utsträckning anser handläggarna att den kompetens de besitter är förenlig med vad Migrationsverket efterfrågar?
2. Hur ser handläggarna på åldersbedömning som praktik?
3. Hur resonerar handläggarna kring att undvika att lämna uppgifter till Migrationsverket?

1.3 Bakgrund

År 2015 befann sig 60 miljoner människor på flykt i världen. Många människor har under flera år flytt från kriget i Afghanistan och under 2011 ökade antalet människor på flykt kraftigt på grund av kriget i Syrien (UNHCR, 2014). Den 1: a mars 2016 trädde en ny lag i kraft i Sverige enligt vilken kommuner måste ta emot nyanlända flyktingar (Regeringen, 2016). Tidigare har kommuner inte haft krav på sig att ta emot denna målgrupp vilket i och med den nya lagen har förändrats. När ett barn kommer till Sverige utan vårdnadshavare och söker asyl ansvarar Migrationsverket för att anvisa barnet till en kommun. Ansvar läggs då på den enskilde anvisningskommunen att ombesörja att barnet får någonstans att bo

(Socialstyrelsen, 2013, s. 23). Många barn som kommer har inga identitetshandlingar som styrker deras ålder. Orsaken kan bland annat vara att barnet kommer från ett land där det förekommer konflikter men även för att hemlandets statsskick inte har fungerande rutiner för dokumentation vid födelse (Hjern, Brendler, Lindqvist och Norredam, 2011, s. 5; Socialstyrelsen, 2013, s. 28).

Enligt Socialtjänstlagen 2 § anses alla som är under 18 år vara barn. Rättigheter i Sverige skiljer sig beroende på om personen är över eller under 18 år. De som är under 18 år har full rätt till vård, medicin samt fullständig tandvård medan de som är över 18 endast har rätt till bland annat tandvård som inte kan vänta samt akutvård (Migrationsinfo, 2016). Enligt FN:s flyktingorgan UNHCR:s riktlinjer skall individer som hävdar sig vara barn ges ”tvivelsmålets fördel” och bedömas vara barn i tveksamma fall (UNHCR, 1997).

Migrationsverket har utredningsansvar i asylsökningar (MIG 2014:1) men bevisbördan ligger på barnet vilket måste styrka sin ålder (MIG 2011:11). Migrationsverket har en skyldighet att informera den asylsökande om möjligheten att genomgå en läkarundersökning som kan användas för att bevisa ålder. Migrationsverket har dock enbart skyldighet att informera om möjligheten till läkarundersökning men ingen skyldighet att erbjuda en sådan (Ibid.). I utredningsförfarandet begär Migrationsverket uppgifter från den socialnämnd där ungdomen är aktuell. I Migrationsverkets process gällande verkställighet av utvisning eller avvisning eller i förfarandet att fatta beslut i ärenden gällande uppehållstillstånd är socialnämnden enligt 17 kap 1 § Utlänningslagen skyldig att på begäran lämna ut uppgifter. Dock är det enbart de uppgifter om den unges förhållanden som är dokumenterade och av relevans som får lämnas ut. Exempel på information som socialnämnden får uppge är huruvida den angivna åldern bedöms vara korrekt eller ej (Socialstyrelsen, 2016; Utlänningslag 2015:716).

2. Metod

Denna studie har utförts utifrån en kvalitativ ansats med hjälp av sex semistrukturerade intervjuer med handläggare på socialtjänsten. Kvalitativa intervjuer såsom djupintervjuer samt semistrukturerade intervjuer ger en möjlighet för intervjuaren att använda sig av frågor som utgår från teman. Detta för att få varierade och fördjupade svar på ett sätt som kvantitativa metoder, som exempelvis standardiserade intervjuer, inte kan ge (Eriksson-Zetterquist och Ahrne, 2012, s. 40). Att få varierade svar och att kunna påverka ordningsföljden av frågorna

är inte eftersträvansvärt vid ett standardiserat informationsinhämtande där målet är att kunna dra slutsatser eller att jämföra material. Målet med kunskapsinhämtningen för denna studie var att få en mer varierad och djupgående kunskap kring handläggarnas attityder som inte ämnades att generalisera kring eller dras vidare slutsatser om. Semistrukturerade intervjuer medför en större frihet även för den som blir intervjuad gällande svaren då det är just teman som berörs och frågorna inte är lika hårt styrda som i en strukturerad intervju (Bryman, 2013, s. 414).

Inför intervjuerna skapades en intervjuguide (Bilaga 1) som utgick från olika teman och frågor som var av intresse för att besvara frågeställningarna. Intervjuguiden brukades vid samtliga intervjuer. Ordningen på frågor och teman följde ej en given struktur vid varje intervju då detta varierade från samtal till samtal. Semistrukturerade intervjuer innebär, som tidigare nämnt, en större frihet för respondenten att själv utforma sina svar. Eftersom att denna uppsats syftar till att undersöka attityder genom en kvalitativ ansats ansågs detta vara den metod som är bäst lämpad för att nå respektive handläggares individuella syn och åsikt inom varje tema. Hade däremot ett standardiserat intervjuförfarande använts hade till viss del slutsatser kunnat dras kring svaren. Om ansatsen istället varit av kvantitativ art hade urvalet behövt vara betydligt större för att en generaliserbar analys skulle kunna genomföras (Bryman, 2013, s. 169). Intervjuerna genomfördes på handläggarnas socialkontor och spelades in för att därefter transkriberas. Valet att transkribera intervjuerna grundade sig främst i att underlätta att svaren på ett lättöverskådligt sätt kunde gås igenom ett flertal gånger till skillnad från att leta bland det inspelade materialet för att finna den relevanta informationen.

Fördelar med intervjuer är bland andra att det finns en möjlighet att få ett brett och varierat material samt att själva intervjun går förhållandevis snabbt att genomföra (Eriksson-Zetterquist och Ahrne, 2012, s. 57). Som nackdel kan däremot nämnas att transkribering tar lång tid om än själva intervjuerna kan gå snabbt. Ytterligare en svaghet är att intervjuer alltid sker i en kontext - en intervjuare, en intervjuperson samt ett rumsligt sammanhang - som kan påverka de svaren. Därför menar bland annat Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2012, s. 57) att intervjuer bör kompletteras med andra metoder vilket tyvärr inte rymdes inom tidsramen för denna studie.

2.1 Urval

Urvalet för denna uppsats utgick från ett målinriktat urval samt ett bekvämlighetsurval.

Med det målinriktade urvalet menas att de som intervjuas antas besitta kunskap som är av betydelse för frågorna från vilka forskningen utgår (Bryman, 2013, s. 434).

Med bekvämlighetsurval menas att forskarna väljer urvalet utifrån bland annat tillgänglighet till fältet (Bryman, 2013, s. 333). Att urvalet för denna studie var både målinriktat urval och bekvämlighetsurval berodde på den snäva tidsramen. En av författarna till denna uppsats har erfarenhet av arbete med ensamkommande barn och därmed blir fältet lättillgängligt och urvalet bekvämt. Då de personer som har intervjuats arbetar som handläggare med ensamkommande barn och därmed har erfarenhet av Migrationsverkets begäran om åldersbedömning anses urvalet även vara målinriktat. Handläggarna som intervjuades arbetar i en mindre kommun i södra Sverige.

2.2 Metodens tillförlitlighet

Validitet och reliabilitet är inte alltid relevant i kvalitativ forskning (2013, Bryman, s. 353).

Bryman (2013, s. 354) lyfter fram Lincoln och Gubas resonemang kring validitet och reliabilitet samt i vilken grad dessa begrepp är tillämpningsbara på undersökningar av kvalitativ art. Begreppens utgångspunkt är att en beskrivning av den absoluta sociala verkligheten är uppnåbar. I kvantitativ forskning eftersträvas generaliserbarhet medan den inte är ett mål i kvalitativa studier (2013, Bryman, s. 169). Enligt Bryman menar Guba och Lincoln att verkligheten kan beskrivas på många andra sätt än med den definitiva definition som finns i den kvantitativa ansatsen. I kvalitativ forskning är däremot tillförlitlighet och

äktet applicerbara i större utsträckning (2013, Bryman, s. 353-354). I begreppet tillförlitlighet ingår studiens trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet samt att studien går att konfirmera och styrka (Bryman, 2013, s. 354). Trovärdighet innebär bland annat att kommunikation förs mellan respondent och forskare för att säkerställa att respondenten anser att denne är rättvist citerad genom respondentvalidering (Bryman, 2013, s. 355).

Överförbarhet handlar om att urvalet ej går på bredden utan snarare på djupet. Vidare anser Guba och Lincoln, enligt Bryman, att överförbarhet innebär möjligheten att utifrån redogörelsen av den insamlade datan avgöra huruvida samma resultat hade kunnat uppnås i en annan kontext (Bryman, 2013, s. 355). Med pålitlighet menas den omfattning som forskarna är tydliga med forskningsförfarandet och möjligheten för andra att bedöma huruvida

slutsatserna som nås kan anses vara legitima (Bryman, 2013, s. 355). Möjlighet att styrka och konfirmera avser den medvetenhet forskaren uppvisar gällande de egna värderingarnas påverkan på arbetet (Bryman, 2013, s. 355). Guba och Lincoln (Bryman, 2013, s. 256) tar även upp äkthet, eller autenticitet, som ett ytterligare tillförlitlighetskriterium. Äkthet handlar bland annat om att bilden som representeras av de studerade är rättvis och att undersökningen hjälper de studerade att bättre förstå sin situation och därmed kunna förändra den. Till viss del går äkthetsbegreppet in i trovärdighet där rättvis citering kan säkerställas genom respondentvalidering. Begreppet har dock ett högre mål än trovärdighet då äkthet fokuserar på i vilken grad studien faktiskt kan påverka målgruppen.

Denna uppsats tillförlitlighet har styrks genom att respondenterna har givits möjlighet att godkänna intervjuerna efter transkribering, att forskningen har gått på djupet snarare än bredden, att forskarnas egna åsikters påverkan på slutsatsen har försökt att minimeras samt att det funnits ett tydligt skriftligt förfarande för att granskning av resultat skall kunna genomföras. Avseende autenticitet finns en förhoppning om att denna studie ska bidra till att respondenterna ges en möjlighet till reflektion genom att ta del av hur de egna uppfattningarna porträtteras i intervjuerna. Genom intervju som metod avser studien att med hjälp av frågeställningarna lyfta fram handläggarnas attityder angående åldersbedömning av ensamkommande barn.

Denna uppsats syfte och frågeställningar är grundade i ett kritiskt förhållningsätt till ämnet. Författarna anser att åldersbedömning inte är etiskt försvarbart då rätten till hjälp inte skall villkoras beroende på ålder. Detta är en faktor som har tagits i beaktning för att minimera risken för att detta förhållningssätt skulle komma att påverka studiens utformning, process samt resultat. Detta har försökt att förebyggas genom att under utformandet av intervjuguiden aktivt arbeta för att frågorna skulle vara neutrala samt genom att i uppsatsen belysa författarnas förkunskap och ståndpunkt i frågan. Detta kan antas medföra att studien tillmäts större pålitlighet.

2.3 Analysförfarande

Det material som har inhämtats har studerats genom kvalitativ dataanalys. Först har de inspelade intervjuerna transkriberats. Därefter valdes teman och nyckelord ut från det transkriberade och utskrivna materialet. Materialet delades därefter in i kategorier vari uttalanden av olika karaktärer placerades (Bryman, 2013, s. 525). Dessa kategorier diskuterades fram efter att intervjuerna genomförts då det är först då möjliga teman blev

tydliga. När kategorier och teman var framtagna studerades materialet varifrån en analys gjordes. Citat från transkriberingen redovisas i uppsatsen med syftet att förstärka analysen.

2.4 Forskningsetiska överväganden

Forskningsetiska principer delas in i två olika krav: forskningskravet samt individskyddskravet. Forskningskravet syftar till att den forskning som bedrivs skall vara av god kvalitet för att forskning hela tiden skall föras framåt och förbättras. För att individers psykiska hälsa, integritet samt insyn skall skyddas finns individskyddskravet (Vetenskapsrådet, 2002, s. 5). Detta krav delas in i fyra huvudkrav: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet. För att informationskravet skall uppfyllas ska de som är delaktiga i forskningen få adekvat information om dess syfte (Vetenskapsrådet, 2002, s.7). För att samtyckeskravet skall uppfyllas skall det vara frivilligt att delta i forskning och det skall vara upp till den enskilde själv att bestämma när och om denne ej längre vill medverka (Ibid. s. 9). För att konfidentialitetskravet skall uppfyllas skall obehöriga inte ha insyn och få sådan information som kan vara till men för den enskilde individen. Etiskt känsligt material skall därför avkodas (Ibid. s. 12). För att nyttjandekravet skall uppnås måste den insamlade empirin användas för det ändamål det är avsett och inte användas i kommersiellt syfte (Ibid. s. 14). Då denna uppsats har för avsikt att tillföra ny kunskap och inspirera till framtida studier och reflektioner kring ämnet kan forskningskravet anses vara uppfyllt. Individskyddskravet anses vara uppfyllt då respondenterna har givits korrekt information om studien och dess syfte; respondenterna har lämnat ett muntligt samtycke; både den insamlade empirin samt namn på kommun har avidentifierats; forskningsresultaten kommer ej att nyttjas till annat än det ursprungliga syftet.

Ett viktigt etiskt övervägande har varit att den kommun vari urvalet arbetar är liten och därför riskerar respondenternas identitet att röjas om kommunen benämns vid sitt ursprungliga namn. För att värna om respondenternas anonymitet beskrivs kommunen därför inte närmare än som en liten kommun i södra Sverige. Respondenterna tilldelades vid transkriberingen nummer för att materialet skulle vara anonymt. Inför analysen av det insamlade materialet tilldelades varje respondent ett nytt nummer för att således försvåra för obehörig att ta reda på vem som har svarat vad.

Urvalet har dels varit ett bekvämlighetsurval. Detta då en av författarna till denna uppsats har erfarenhet sedan tidigare av organisationen. En avvägning har gjorts mellan risker som såsom exempelvis att svaren kunde komma påverkas med anledning av ovan nämnd

erfarenhet av organisationen mot att det gett tillgång till ett fält som kunde varit svårt utifrån tidsramen att få tillgång till. Det avgörande för valet landade i att det som undersöktes ej ansågs vara av en känslig karaktär i en sådan omfattning att det kunde komma att vara till men för respondenterna. Därtill stod det respondenterna fritt, i enlighet med samtyckeskravet, att välja att delta i intervjuerna och de gavs därmed själva möjligheten att göra denna avvägning.

I Lag (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor 2§ anses arbete som är utfört på grundnivå på högskola, likt denna uppsats, ej vara sådan typ av forskning som behöver genomgå en etisk prövning.

2.5 Arbetsfördelning

Arbetet med denna uppsats har fördelats jämbördigt. Båda författarna har varit aktiva i alla delar av processen och kan således ej krediteras för en enskild insats då det har varit ett gemensamt arbete

3. Kunskapsläge

I genomgången av litteratur inför denna uppsats har olika forskningsområden gällande socialt arbete och migration skapat ett kunskapsläge att utgå från. Litteraturen har eftersökts via LUBsearch samt Google av vilket det senare har använts för att finna lagrum och nyhetsartiklar. Ämnet för uppsatsen är av vikt då det av författarna anses finnas en kunskapslucka som inte tidigare har efterforskats. För att möjliggöra analys av empiri har nedanstående forskning sammanfattats då den anses vara av relevans för frågeställningarna. Kunskapsläget berör två teman som denna uppsats gör en ansats till att aktivt förhålla sig till. De två temana är socialarbetares hantering av migrationsärenden samt åldersbedömning vilka båda kommer att lyftas då de växelverkar med varandra.

3.1 Socialarbetares hantering av migrationsärenden

Makaros och Grodofsky (2016) beskriver den konflikt i lojalitet som kan uppstå för socialarbetare då de skall ta tillvara på klientens intresse men även representera välfärdssystemet. Forskarna har genomfört fokusgrupper med socialarbetare för att undersöka socialarbetarnas inställning till protesterna mot regeringen under den arabiska våren i Israel

mot regeringen då bland annat ekonomiskt gångbara bostäder efterfrågades. Makaros och Grodofsky (2016) beskriver vissa socialarbetares vilja att stödja klienter i deras aktioner mot staten samt önskan att demonstrera själva men samtidigt känsla av skyldighet gentemot regeringen som gett dem jobb och betalat deras löner. Socialarbetarna beskrivs vara förvånade över att social aktivism genom ett ställningstagande mot regeringens agerande inte uppmuntrades bland kollegor eller av överordnade på arbetsplatsen.

Masocha (2014, s. 1621) har i en studie av socialarbetare undersökt hur de försvarar den praktik inom vilken de är aktiva när det anbelangar asylsökande i Australien. Vidare undersöktes hur socialarbetarna handskas med de känslor som uppstår i samband med detta, såsom ursäktanden, rättfärdiganden samt skuldbelägganden. I studien, som genomförts med hjälp av intervjuer med socialarbetare, framkommer tydligt att respondenterna upplever en krock mellan strukturer inom organisationen, policys inom professionen samt lagstiftningen vilket resulterar i etiska dilemman. Denna krock ansågs vara dels mellan lagstiftningen och socialarbetarnas övertygelse om de generella sociala rättigheterna samt de asylsökandes rättigheter. Vad som framkom bland respondenterna var att kvalificerat socialt arbete riskerar att nedkokas till att den enskilde utövaren faller tillbaka på en praxis som är oetisk samt är förtryckande och diskriminerande. Praktikern fortplantar via sitt arbete denna diskurs vilken är sprungen ur politiska och rättsliga bestämmelser samt den kultur som finns inom organisationen (Masocha, 2014, s. 1632-1633). Majoriteten av respondenterna upplevde att de asylsökande är en grupp vilka det kan, och borde, göras mer för. Det sociala arbetets utförare tenderar trots detta ej att agera trots att det anses vara det sociala arbetets etiska och moraliska grund. Studiens slutsatser medverkar till att gemene socialarbetare ges möjlighet att begrunda sin roll och hur denne kan rättfärdiga denna (Ibid. s. 1626).

3.2 Åldersbedömning som metod

Åldersbedömning kan ses som en praktik där dilemman gällande socialt arbete och migration kan uppstå varför även forskning gällande migration kommer att redogöras för.

Många är överens om att åldersbedömning inte ska göras om det inte är absolut nödvändigt eller starka indikationer finns om att individen är vuxen (Crawley, 2007, s. 190; Roscam Abbing, 2011, s. 59; 2011, SCEP, 2012, s. 8). Ett holistiskt tillvägagångssätt i åldersbedömning tas ofta upp som ett mål i policys och regelverk kring dessa processer (Crawley, 2007, s. 193; Hjern, Brendler, Lindqvist och Norredam, 2012, s. 6). Holistisk bedömning innebär enligt RCPCH (2016) att en sammantagen bedömning görs av individens

egna uttalande i kombination med undersökningsresultat av tandutveckling, kognitiva och känslomässiga förmåga, pubertet samt beteende.

Merton-kriterierna är en kriteriesamling enligt vilken en bedömning kan göras om ett holistiskt förhållningssätt har använts i åldersutredningen (Crawley, 2007, s. 98; Cemlyn och Nye, 2012, s. 684). Merton-kriterier är bland annat att åldersbedömningen inte är avhängig individens utseende utan innefattar även familjebakgrund, utbildningsbakgrund, sysselsättning och aktiviteter de senaste åren samt etnisk och kulturell information (Crawley, 2007, s. 98). I en granskning av hur europeiska länder använder sig av ett holistiskt synsätt framkom att det främst är de fysiska undersökningarna som används och att kulturella samt miljöfaktorer utelämnas varför det ej anses vara ett holistiskt förhållningssätt (Aynsley-Green et al. 2012). Vidare har det framkommit att psykosociala bedömningar kommer i skymundan för medicinska bedömningar. Genom att enbart se till de medicinska bedömningarna kringgås de nationella riktlinjer som upprättats där vikten av det holistiska synsättet framhävs (UNICEF, 2011, s. 36).

Roberts och Lucas (2009) hävdar i en artikel att den felmarginal gällande tandröntgen som metod, vilken tidigare bevisats genom statistik, är felaktig och att den ska lämna utrymme för felbedömningar är en stor överdrift. Vidare menar de att de med hjälp av metoden kan fastställa en sannolikhet inom ett åldersspann. Roberts och Lucas (2009) menar att risken för felmarginal är liten och att tandutveckling ej skiljer mellan olika etniciteter. Artikelförfattarna anser att det inte finns fog för att använda holistisk syn i frågan då de inte anser att det finns bevis för att det bör tillmätas relevans. De hävdar att tandröntgenmetoden är den mest tillförlitliga i jämförelse med holistiska metoder som utgår från psykologiska utvärderingar, bedömningar av sexuell mognad, skelettålder, vikt samt längd. Vidare anses den holistiska synen ej ha blivit objektivt bedömd varför artikelförfattarna påstår den inte vara tillräckligt tillförlitlig och att det därför vore oetiskt att se till den holistiska synen innan dess den blivit utvärderad. Roberts och Lucas (2009) medger att tandröntgenmetoden ej är en exakt vetenskap men att den är tillräckligt tillförlitlig för att kunna ge en reell uppskattning om ålder i jämförelse med andra metoder, exempelvis den holistiska metoden. Vidare påstår de att den metod som är mer tillförlitlig än tandröntgen är om individen kan uppvisa en födelseattest.

Hjern et al. (2011, s. 6) påtalar svårigheterna med att fastställa en exakt ålder och kritiserar de vetenskapliga metoder som används. Riskerna för felbedömning anses vara för stora i relation till dess konsekvenser utifrån de rättigheter barn har i samhället i relation till vuxna. Vidare riktas kritik mot bland annat Sverige då det ej finns någon legal grund för åldersbedömning då det är myndigheter som fastställer åldern. Kritik riktas även mot att

bevisbördan ligger på den unge att styrka sin ålder. Medicinsk åldersbedömning är ett omdebatterat ämne och anses från olika håll vara en metod som har stor felmarginal (Cemlyn och Nye 2012, s. 681). För att fastställa ålder föreslås att bruk av medicinsk bedömning skall minskas och enbart användas som sista utväg då det snarare är en kvalificerad gissning än en faktisk sanning (SCEP, 2012, s. 8). Vikten av samverkan mellan olika instanser i flyktingmottagande och åldersbedömning framförs av Crawley (2007, s. 92-93). Crawley som samlat in material till sin rapport genom observation, intervjuer med ensamkommande samt socialarbetare, textanalys och fallstudier har också utvecklat andra rekommendationer för hur processen gällande åldersbedömningar bör se ut (2007, s. 6- 7). Crawley lyfter ett alternativt förhållningssätt till åldersbedömningar i fyra steg (2007, s. 187). Det första steget innebär att minska antalet dispyter i åldersbedömningar genom att motverka kulturen av misstro som finns gentemot flyktingar och att ta tillvara på "the benefit of the doubt" samt konkret genom att genomföra åldersbedömningar enbart när det finns starka skäl att misstänka att individen är vuxen. Det andra steget är att utforma rättssäkra procedurer för att hantera de fall där ett ensamkommande barns ålder utreds. Detta genom att dels utforma en standardprocedur kring hänvisandet av barn vars ålder ska utredas till rätt institution samt genom att bygga ett flertal regionala flyktingmottagandecentrum i Storbritannien där representanter från olika institutioner är samlade och därmed gör åldersbedömningen skonsammare och snabbare. Det tredje steget menar Crawley (ibid.) är att förbättra åldersbedömningsförfarandet. Detta ska ske genom "multi-medverkansteam" där psykologer, läkare, socionomer och andra som kan tillföra till bedömningar samarbetar kring sina klienter. Att en tredje oberoende part tas in för att minska den mån i vilken konflikter kring åldersbedömningar hamnar i rätten är Crawleys fjärde steg av ett alternativt förhållningssätt (2007, s. 194).

3.3 Uppsatsens relevans

Det har i efterforskningen av denna uppsats uppdragats att det finns en kunskapslucka gällande socialarbetares attityder angående asyl och åldersbedömning som en del av professionen. Forskning som har undersökt socialarbetares generella attityder (Kallio, Meeuwisse och Scaramuzzino, 2016; Meeuwisse, Scaramuzzino och Swärd, 2011) finns men inget som belyser socialarbetarens attityder utifrån spänningen mellan migration och socialt arbete har hittats.

4. Teoretisk ansats

För att besvara de forskningsfrågor som ligger till grund för denna uppsats har teoretiska begrepp och teorier valts ut för att möjliggöra den analys som kommer att göras utifrån empirin. De teoretiska begrepp och teorier som kommer att redogöras för nedan är etik i socialt arbete, handlingsutrymme samt organisationsteori.

I spänningsfältet mellan socialt arbete och Migrationsverkets begäran gällande åldersfrågan kan reflektioner i relation till handlingsutrymme ses som en del av det etiska handlandet (Christoffersen, 2007, 96-97). För att förstå de processer och konflikter som kan finnas inom en grupp medför det organisationsteoretiska perspektivet en möjlighet att se på processer utifrån grupp- och organisationsnivåer (Bolman och Deal, 2005, s. 150, 239).

4.1 Etik i socialt arbete

För människor som är i behov av skydd från samhällets hjälpinstanser är etiken en aspekt vilken ej kan bortses från eftersom etiken har till uppgift att främja de hjälpbehövande. Etiken ämnar att i mötet mellan klient och myndighetsutövare skydda den i relationen som är utsatt och svag i förhållande till den andra. Vidare avser den även att ge skydd åt organisationen för att minimera risk för att bli utsatt för exempelvis yttre angrepp samt korruption. Ett handlande som går emot de etiska värden som finns inom en organisation påverkar organisationen negativt då det går emot regler, auktoritetsförhållanden samt lagar. Etiken syftar även till att ett oetiskt handlande inte skall drabba beslutsfattaren i form av bland annat skuld känslor (Sandström, 2008, s. 25). En ansats görs i denna uppsats att använda teorier om det professionella omdömet och dess källor som verktyg för analys av empirin.

Som yrkesverksam inom socialt arbete finns rollkonflikter som socialarbetaren måste lära sig att handskas med vilket även bör belysas ur ett etiskt perspektiv (Blennerberg, 2005, s. 363). En sådan rollkonflikt kan vara upplevelsen av att vara kontrollant men samtidigt hjälpare. Det är ej enbart i relation till klienter som en rollkonflikt kan uppstå. Det kan vara i förhållande till aktörer i samhället men även i förhållande till den institution vari den professionelle är verksam. Socialarbetaren har inom organisationen ett flertal aktörer att förhålla sig till. Inom dessa förhållanden finns även motsättningar aktörerna emellan. Exempelvis har socialarbetaren bland annat politiker, medarbetare, samverkansparter, klienter samt regelverk och lagstiftning att förhålla sig till utifrån sin yrkesroll (Ibid. s. 634). Som yrkesverksam inom människovårdande organisationer kan ett handlande, som är av bristande

etik i yrkesrollen, i efterhand anses vara oförsvarbart och ge känslor av skam och ånger (Sandström, 2008, s. 36).

I socialarbetarens dokumentationsförfarande har denne ansvar i bedömningen av hur klienten beskrivs samt företräde avseende tolkningen av situationen. Det som journalförs kan skifta beroende på vem det är som dokumenterar (Svensson, Johnsson och Laanemets, 2008, s. 214-215). I dokumentationen påverkar ordval och emotionella laddningar hur texten kan tolkas av andra. Socialarbetaren har i denna situation ett handlingsutrymme i att presentera en bild av klienten och situationen som kan vara till fördel eller nackdel för klienten.

Organisationen, relationen till klienten, yrkesrollen samt personen som dokumenterar spelar alla en roll i dokumentationsförfarandet och hur den slutgiltiga produkten blir (Ibid.).

Svensson, Johnsson och Laanemets (2008, s. 214- 215) diskuterar handlingsutrymme och ansvar i förhållande till specifikt journalföring medan denna uppsats ämnar överföra resonemanget till det i uppsatsen aktuella skriftliga yttrandet till Migrationsverket.

Socialarbetare handlar i arbetet utifrån sitt professionella omdöme som i sig har många källor och inte enbart handlar om professionalitet. Omdömet och dess källor kan granskas ur ett etiskt perspektiv (Christoffersen, 2007, s. 96). En källa till det professionella omdömet är fackkunskap. Fackkunskapen bidrar genom att ge möjlighet att avfärda handlingsalternativ som inte är rimliga och som då på en etisk nivå ofta inte heller är försvarbara (Ibid. s. 97). Fackkunskapen har också ett egenvärde frånkopplat etiken då det inte räcker med en god etik för att en socialarbetare ska vara en bra socialarbetare utan att även en specifik yrkeskompetens krävs. I fackkunskap som källa till omdöme ingår även kunskap om etiken och dess teorier och modeller för att möjliggöra att socialarbetare i sin professionella roll kan reflektera över de beslut som fattas även ur ett etiskt perspektiv. I viss likhet med den tidigare nämnda kunskapen om etik som källa till omdöme nämner Christoffersen även "tid och utrymme i arbetsprocessen till att bearbeta upplevelserna ur ett etiskt perspektiv" som oumbärligt för utvecklingen av det etiska omdömet (Ibid. s. 101). Vidare har även konventioner och rutiner en påverkan på omdömet trots att dessa ofta har en låg status i etiska sammanhang (Ibid. s. 98-99). Anledning till den låga statusen kan vara att handlande i enlighet med vad som känns rätt personligen i varje individuell situation ställs i motsats till följandet av konventioner och handlandet enligt andras förväntningar. Christoffersen menar däremot att konventioner är resultatet av ett gemensamt projekt där etiska förhållningssätt har skapats och därför inte behöver stå i motsats till etiken utan att konventioner faktiskt kan vara det etiskt rätta i många situationer. Ytterligare en källa till omdömet är den personliga erfarenheten och karaktären (Ibid. s. 102). I likhet med Svensson, Johnsson och Laanemets

(2008, s. 214- 215) beskrivning av att socialarbetaren har ett handlingsutrymme i utformandet av dokumentation, och att dokumentationen därmed aldrig är objektiv, har personliga samt privata erfarenheter en påverkan på det professionella omdömet. Därför är det professionella omdömet aldrig enbart professionellt (Christoffersen, 2007, 102). Därmed är det viktigt att socialarbetaren genom tid för reflektion ges möjlighet till ett medvetandegörande av, inte om utan vilka, personliga erfarenheter som påverkar de etiska bedömningarna (Christoffersen, 2007, s. 102; Svensson, Johnsson och Laanemets, 2008, s. 214- 215).

Socialarbetarens etiska rollkonflikter såsom konflikten mellan att vara kontrollant respektive hjälpare, det etiska ansvaret i det skriftliga förfarandet samt källor till det professionella omdömet är teman utifrån vilka denna uppsats har ämnat att göra en analys av det insamlade materialet ur ett etiskt perspektiv.

4.2 Handlingsutrymme

Ur de etiska grundläggande aspekterna av socialarbetarens roll, omdöme och etiska ansvar läggs en grund för att i förhållande till etik i socialt arbete också diskutera socialarbetarens handlingsutrymme. En socialarbetarens handlingsutrymme skapas av det denne vill göra för att hjälpa i mötet med klienten och inramas, eller begränsas, av organisationens ramar och arbetets mål (Svensson, Johnsson och Laanemets, 2008, s. 16). Socialarbetaren har makt att välja mellan olika alternativ i många situationer i sitt arbete (Ibid. s. 17). I socialarbetarens handlingsutrymme inryms en kategorisering av klienten (Ibid. s. 70). I situationen tillmäts socialarbetarens talan ett tolkningsföreträde gentemot klientens då socialarbetaren har en makt given av yrkesrollen och uppdraget vilket i denna uppsats innebär att yttra sig om barnets ålder. Socialarbetare kategoriserar människor precis som alla andra människor gör med syftet att förstå sig på världen genom att organisera den. Då socialarbetare har ansvar och handlingsutrymme i dokumentation kan dessa kategoriseringar dock komma att ges ett stort tolkningsföreträde. Detta tolkningsföreträde kan komma att gynna klienten såväl som missgynna den, beroende på vilka kategoriseringar socialarbetaren gör (Ibid. s. 69).

4.3 Organisationsteori

Etik och handlingsutrymme är tätt sammankopplat (Svensson, Johnsson och Laanemets, 2008, s. 16) varför det kan vara svårt att se det ena utan det andra. I organisationsteoretiska

resonemang kan handlingsutrymmet och etiken tolkas utifrån intressekonflikter och aktörer som verkar inom och mellan organisationer (Bolman och Deal, 2005, s. 150, 239).

Bolman och Deal (2005) har konstruerat perspektiv där organisationer ges teoretiska förklaringsmodeller. Bolman och Deal pekar på den bristfälliga koppling som ibland finns mellan tankar och idéer samt önskar att finna förklaringar till misslyckanden i ledarskap. Förklaringsmodellerna ämnar att utifrån samhällsvetenskaplig forskning samt ledarskapspraxis fungera som hjälpmedel i problemlösning (Ibid. s. 42). Två av Bolman och Deals (Ibid. s. 42-43) perspektiv är HR-perspektivet samt det politiska perspektivet. Då dessa avser att förklara organisationen och människorna däri samt intressen som står i konflikt med varandra anses dessa vara lämpade att använda som verktyg i analysen i denna uppsats.

4.3.1 HR-perspektivet

En del organisationer kan anses vara slösaktiga med arbetarnas kompetens vilket påverkar tillfredsställelsen som den anställde får som effekt av det utförda arbetet. Detta påverkar i längden även lojaliteten gentemot organisationen då arbetstagaren istället ägnar tid och energi åt att motarbeta systemet var den arbetar. Om ledningen i organisationen förvaltar den positiva energin väl kan detta ha en gynnsam utveckling på produktiviteten. Detta då energi tas tillvara på samt medverkar till organisationen fungerar på ett sådant sätt att alla går vinnande ur situationen vilket karakteriserar HR-perspektivets syn på en organisation. Vidare strävar Bolman och Deal (Ibid. s. 150) efter att utifrån detta perspektiv visa att även om organisationer ofta framställs att i sig själv agera förtryckande så finns potentialen att utveckla denne till en salutogen miljö. HR-perspektivet avser att utifrån organisationen och individen i fokus belysa förutsättningar för att detta förhållande skall vara gynnsamt för båda parter. En samverkan mellan organisationen som vill behålla arbetstagaren som besitter adekvata kunskaper och arbetaren som vill att dennes behov skall tillgodoses av organisationen uppstår i relationen dem emellan (Ibid. s. 152). För organisationen är energi, de talanger och den kompetens som arbetstagaren besitter det eftertraktansvärda medan det för arbetstagaren är de belöningar som organisationen utdelar som är drivkraften. När det uppstår en krock mellan parternas behov kan organisationen se det som att individen motarbetar de syften som organisationen har samt att arbetstagaren ej presterar så bra som denne har förmåga att prestera. Individen å andra sidan kan uppleva en känsla av att ej bli synliggjord. När en samstämmighet uppstår parterna emellan går båda vinnande ur relationen. Detta då organisationen har rätt kompetens utifrån de uppsatta målen och då arbetet ger individen en

känsla av tillfredsställelse och meningsfullhet (Ibid. s. 171). HR-perspektivet belyser de störningar som organisation och individ emellan kan uppstå då passformen ej är optimal eller då grupper och människor ej har rätt verktyg för att hantera den sociala dynamiken på ett bra sätt (Ibid. s. 231).

4.3.2 Det politiska perspektivet

Det politiska perspektivet inom organisationsteori ser organisationer som politiska arenor som är levande med en sammanslutning av olika gruppintressen. Inom de grupper av vilka organisationen är uppbyggd finns det varaktiga skiljaktigheter gällande intressen, åsikter samt hur verkligheten tolkas (Ibid. s. 232). Den viktigaste tillgången i samspelet inom organisationen är makt då konflikter på grund av att skillnader och resursbrist kan få en central plats. De konkurrerande intressenterna köpslår och förhandlar genom vilket beslut och mål utvecklas (Ibid. s. 233). Makt är grunden varifrån organisationen ges möjlighet att utföra arbete vilket i sin tur beror på hur makten utövas och fördelas. Maktberoendet förtydligas genom exemplet "om A har någonting som B behöver besitter A makt" (Ibid. s. 235). Detta är ej enkelspårigt och makten kan ligga hos olika aktörer då det finns en beroendesituation dem emellan. Inom en statlig myndighet är utsedda representanter som är tillvalda samt lagstiftning grunderna från vilka målen för organisationen ställs upp. Dock avser det politiska perspektivet att belysa att organisationer kan likställas med sammanslutningar av grupper och därmed ställa sig frågandes till denna syn på en organisation som en ensam organism snarare än koalitioner som måste samarbeta (Ibid. s. 236). Vad som ytterligare karakteriserar det politiska perspektivet är att preferenser som ej är förenliga samt bristande resurser medför att de behov som grupper och individer har kommer i konflikt. Vidare tenderar detta perspektiv att visa på oförenliga intressen som oundvikliga. Makten grundar sig i hur den brukas och mobiliseras av olika grupper för att nå det önskade målet (Ibid. s. 239). Konflikt anses vara oundvikligt i det politiska perspektivet då inom grupper finns intressen som är motstridiga. Dock behöver en konflikt ej alltid vara av ondo då det medföljer både förluster och vinster. Konflikter medför att nya angreppssätt och idéer kan födas samt kan bana väg för förändring (Ibid. s. 244-245).

Den analys som följer är strukturerad för att avspegla de forskningsfrågor som är fokus för denna uppsats. Analysen bygger på tre avsnitt vilka även kopplas till de teoretiska begrepp som redogörs för under kapitlet "Teoretisk ansats" samt den forskning som redogörs för i "Kunskapsläget". Först kommer empirin att analyseras utifrån socialarbetarens förståelse av kompetens i relation till uppdraget mot stöd av främst etiska resonemang. Därefter följer en

analys av socialarbetarens syn på åldersbedömning som praktik vilket kommer att ta stöd i handlingsutrymme samt etik. Avslutningsvis kommer en analys utifrån handläggarnas resonemang gällande undvikande av att utlämna uppgifter till Migrationsverket att göras med stöd av organisationsteori.

5. (In)kompetens som argument

5.1 Subjektiva åsikter

Nä men det är ju inkomna uppgifter utifrån aktmaterial, jag lämnar aldrig ut personliga åsikter... eftersom jag inte anser att jag har den kompetensen eller yrkeskompetensen att avgöra en ålder på ett barn. Givetvis kan man ju i sin personliga roll få lov att intyga att barnet är en viss ålder men då gör ju inte jag det i min yrkesroll utan då gör man det som privatperson och då blir det en annan sak (Respondent 6).

I ovan nämnda citat framkommer en tudelad inställning till den kompetens som socialsekreteraren besitter. Dels anser denne inte att yrkeskompetensen är tillräcklig för att göra en bedömning och dels anses den bedömning som görs i egenskap av privatperson vara mer försvarbar. Vad som i samma intervju framkom var att tilltron till den egna professionens kompetens inom området är bristfällig och att bedömningarna bör åläggas andra yrkesverksamma såsom läkare, psykologer och tandläkare. I enlighet med Masocha (2014, s. 1621) påvisar respondenten genom inställningen till sin kompetens en krock mellan hur bedömningarna skall rättfärdigas och kompetensen denne besitter. Då respondenten ej anser sig ha den yrkesmässiga kompetensen för att göra en åldersbedömning måste således detta rättfärdigas för handläggaren själv genom att hänvisa till organisationen och lagstiftningen. Detta synliggörs ytterligare i intervjun då respondenten menar att det enda positiva som medföljer att handläggarna yttrar sig i frågan är att Migrationsverket då kan fullgöra sina skyldigheter. Respondenten anser att psykologer, tandläkare och läkare skall åläggas uppgiften att göra åldersbedömningen och att denne ej anser sig vara lämpad att uttala sig med anledning av att det ej finns en tillräckligt etablerad relation för att kunna göra detta. Respondentens syn på ansvarsfördelningen kan utifrån den holistiska bedömningen, som RCPC (2016) förespråkar, tolkas som att en holistisk metod kan tillämpas om handläggaren har en tillräckligt etablerad relation till den unge. Respondentens svar kan förstås som att

denne hade kunnat uttala sig som yrkesutövare om det hade funnits en mer befäst relation och därmed mer kunskap om den unges personliga förhållanden.

[...] men samtidigt tittar man då faktiskt på hur de agerar, vilket stöd de behöver... det är jättesvårt. Alltså som sagt tittar man på de här svenskarna som vi har sett... då är det ju lika svårt att säga hur gamla de är, varför ska jag då kunna säga hur gamla de här killarna är? (Respondent 5).

[...] så jag förstår inte hur vi ska kunna göra såna bedömningar över huvud taget (Respondent 1).

Sandström (2008, s. 25) menar att etikens syfte dels är att skydda den utsatta och svaga i maktrelationen mellan klient och myndighetsutövare. Respondent 1 och 5 berättade i respektive intervjuer att de upplevde svårigheter gällande bedömning av åldersadekvat beteende och att det är en bedömning som de ej kan göra. Respondenterna hävdade att de som privatpersoner kan ha svårigheter att bedöma ålder och därför inte heller i sin yrkesroll kan förväntas kunna uttala sig om detta. Merton-kriterierna lyfter bland annat att familje- och utbildningsbakgrund samt kulturell information bör överordnas bedömningar baserade på individens utseende (Crawley, 2007, s. 98; Cemlyn och Nye, 2012, s. 684) vilket kan tolkas vara en holistisk bedömning. Utifrån vad respondenterna 1 och 5 uppger som svårigheter i bedömningen med åldersadekvat beteende som utgångspunkt kan en tolkning göras att Merton-kriterierna ej är applicerbara då de ej uppfylls. Detta då kriterierna utgår från kunskaper om individens personliga förhållanden vilket respondenterna ej upplever sig i privata relationer ha tillräckligt för att göra en bedömning och än mindre i yrkesrollen.

Enligt Robert och Lucas (2009) är den holistiska synen inte tillräckligt utvärderad för att anses vara tillförlitlig varför tandröntgen förespråkas som metod. Vad som går att skönjas ur uttalanden från respondent 1 och 5 är inställningar som liknar den som Robert och Lucas (2009) redogör för gällande medicinska bedömningar snarare än andra forskare som menar att den holistiska synen är den mest tillförlitliga (Crawley, 2007, s. 98; Cemlyn och Nye, 2012, s. 684). Tolkningen baseras på de utsagor respondenterna förmedlat gällande den bristande kunskapen de anser sig ha i förhållande till vad som efterfrågas. Enligt forskning (Aynsley-Green et al. 2012; UNICEF, 2011, s. 36) används det holistiska synsättet ej i enlighet med nationella riktlinjer. Istället för en sammantagen bedömning genom olika metoder läggs vikten främst vid de fysiska undersökningarna vilket respondenterna 1 och 5 också uttryckt

sig ha störst tilltro till. De etiska resonemang gällande rollkonflikter och hur dessa kan uppstå mellan olika aktörer i samhället samt hur etiken syftar till att medverka till att skuld känslor ej uppstår hos beslutsfattaren (Sandström, 2008, s. 25; Blennberger, 2005, s. 363-364) möjliggör en tolkning av respondenternas resonemang. Då respondenterna påvisar en misstro till de egna förmågorna gällande åldersbedömningar kan en rollkonflikt antas uppstå mellan socialtjänsten och Migrationsverket eftersom Migrationsverket skickar ut en begäran vilken handläggare på socialtjänsten väntas besvara. Då respondenterna ej upplever sig ha denna kompetens skulle förfarandet kunna medföra skuld känslor då vad som efterfrågas är utom ramen för den upplevda kompetensen men att de detta till trots måste yttra sig i frågan.

[...] man får helt enkelt samla ihop den informationen man har och jag tänker ju fler som tycker 'likadant', god man, boendepersonalen, vi... om alla har uppfattat samma sak då känns det lite mer rättssäkert, men det är fortfarande ett tyckande (Respondent 3).

I intervjun med respondent 3 framkom, vad som tolkades vara, en önskan om att få använda sig av subjektiva uppfattningar i yttrandet. Vad respondenten önskar använda som bedömningsgrund är även åldersadekvat beteende. Dock anser respondenten inte att de bedömningar som handläggarna gör är lika tillförlitliga som medicinska åldersbedömningar och därför borde behandlas som andrahandsuppgifter där medicinsk bedömning ges företräde. Paralleller kan dras till Merton-kriterierna (Crawley, 2007, s. 98; Cemlyn och Nye, 2012, s. 684) då respondent 3 även vill ge utrymme för de subjektiva kunskaperna. Respondenten framhåller en positiv inställning till att handläggares subjektiva uppfattning ges utrymme i kombination med andra metoder vilka tillsammans anses vara den mest rättssäkra bedömningen. Mot bakgrund av forskning anses dock åldersbedömningen sakna en legal grund då fastställandet av ålder åligger myndigheter (Hjern et al. 2011, s. 6) varför den subjektiva bedömningens utrymme kan antas varken avskrivas eller fastställas. Respondenten framhäver önskan om en subjektiv bedömning vilken tolkningsvis kan komma att bli tydlig i dokumentationsförfarandet. Det är den enskilde handläggaren som väljer hur och vad som journalförs samt vilka emotionella laddningar texten uppmanar till (Svensson, Johnsson och Laanemets, 2008, 214-215). Handläggaren kan således själv göra avvägningen i vad som anses vara av vikt i ett möte att journalföra och vad som kan utelämnas. Då Utlänningslagen 17:1 (2015:716) hänvisar till att information som är dokumenterad och av relevans skall utlämnas till Migrationsverket är det således den enskilde handläggaren som i

dokumentationsförfarandet avgör vilka uppgifter som dels är av vikt att journalföra men även vad som anses vara av relevans att ta med i bedömningen. Då lagrummet är ospecificerat förutom vad gäller att uppgifterna skall vara av relevans och dokumenterade läggs ansvaret på handläggaren vilken avgör vilka uppgifter som lämnas vidare. I denna bedömning kan de subjektiva bedömningarna ges utrymme beroende på hur handläggaren väljer att tolka lagrummet.

5.2 Fackkunskapens betydelse

Vi socialarbetare har kunskap och kännedom om barns utveckling... barn som är forskade på är inte de barnen som är uppväxta i Afghanistan eller så vidare. Hur de utvecklas rent mentalt och fysiskt har vi lite kännedom om. Många av dessa barn som finns, och kommer till Sverige, som är 16 år gamla kan rent fysiskt se äldre ut på grund av de omständigheter de har levt i och vuxit upp i (Respondent 4).

Vad som i ovannämnda citat är framstående är att respondenten ej anser sig ha tillräckligt med vetenskaplig kunskap att luta sig tillbaka på för att göra en bedömning av ålder. Respondenten påtalar under intervjun att de enda grunder på vilka tillförlitliga bedömningar kan göras är medicinska alternativt innehav av födelsebevis. Dock menar respondenten att de medicinska bedömningarna enbart är 98 % tillförlitliga vilka således ger utrymme för en liten felmarginal. I likhet med litteraturen (Hjern et al. 2011, s. 6; Cemlyn och Nye, 2012, s. 681) menar respondenten att de vetenskapliga metoder som används ej är tillförlitliga i den omfattning att en felbedömning kan uteslutas. Respondenten framhäver under intervjun att handläggare på socialtjänsten inte har kompetens i frågan varför då denne ej ser vad det skulle göra för skillnad. Vidare berättar respondenten att de subjektiva bedömningarna inte hör hemma i yttrandet då de bedömningarna baseras på attityder och värderingar vilket är fränkopplat vetenskaplig kunskap. Den kunskap som respondenten menar är av värde i åldersbedömningsfrågan är den vetenskapliga. Då det professionella omdömet dels grundar sig i fackkunskap, vilken ger möjlighet att avfärda orimliga alternativ (Christoffersen, 2007, s. 97), kan en tolkning av respondentens svar vara att kunskap som ej är fackkunskap och således är subjektiv inte kan ges utrymme då det måste vara befäst i vetenskaplig kunskap. Denna tankegång framhävs av Christoffersen (2007, s. 97) som etiskt försvarbar då det enligt respondenten skall vara fackkunskap som ligger till grund för bedömningen. Om respondentens tankegång istället ses ur ett holistiskt perspektiv anses det ej vara tillförlitligt

då det är helheten som skall ligga till grund för bedömningen (RCPCH, 2016).

Fackkunskapen kan dock ej ses fränkopplad etiken och de beslut som fattas måste även ses ur ett etiskt perspektiv (Christoffersen, 2007, s. 101). En avvägning kan därför behöva göras mellan vad som är etiskt försvarbart kontra tillförlitlighet i metod vilket kan utmyнна i skuld känslor för beslutsfattaren beroende på utslag i avvägningen (Sandström, 2008, s. 25).

Under intervjun med respondent 5 uppger denne svårigheten i att tro att någon har en viss ålder vilket kan förstås som att den enskilde handläggaren ej besitter kompetens att avgöra ålder på en ungdom. Vidare under intervjun påtalar respondenten att alla som professionellt möter barnet, såsom personal på BUP, vårdcentralen samt gode män, är lika lämpade att bedöma åldern. Respondenten avslutar resonemanget med att säga att det trots allt kanske är handläggare på socialtjänsten som är bättre lämpade att göra denna bedömning då det är de som utreder barnets behov och därmed har god kunskap om barnet och dess livssituation. Det professionella omdömet påverkas av det personliga omdömet varför ett medvetandegörande och utrymme för reflektion över de personliga erfarenheternas påverkan på etiska bedömningar är viktigt (Christoffersen, 2007, s. 102). Den ambivalens som framkommer i resonemangen från respondent 5 belyser de svårigheter som kan uppstå i situationer som tidigare ej har blivit medvetandegjorda. Genom att inte ha givits, alternativt tagit sig, tiden till att reflektera över vad som är det viktiga i bedömningen, och vem som är bäst lämpad att göra den, går de personliga erfarenheternas påverkan obemärkt förbi och riskerar att bli på bekostnad av de etiska bedömningarna.

6 Åldersbedömning som praktik

6.1 Socialarbetarens roll i bedömningen

Men vi måste ju ändå förhålla oss till, till vissa saker och ting, man väljer att vara socialsekreterare tänker jag, så accepterar man vad det innebär (Respondent 6).

Ovan nämnda citat är hämtat ur respondentens resonemang gällande huruvida det finns en krock mellan vad denne själv velat göra och vad som förväntas av handläggaren. Ur respondentens svar kan en okritisk inställning till förväntningarna på den egna rollen tydas. Det kan tänkas finnas en diskrepans mellan att vara införstådd med de krav som ställs på den enskilde handläggaren gällande förhållningssätt och att se dessa krav men även reflektera kring vad det innebär för handläggaren utifrån dennes personliga värderingar. Likt Makaros

och Grodofsky (2016) kan i ovan nämnda resonemang en parallell dras till social aktivism och hur socialsekreterare var positivt inställda till social aktivism. Citatet ovan visar dock på andra nyanser i diskussionen där en tolkning kan göras att respondent 6 inte uppmanar till social aktivism utan istället ser på sin roll som given och ej diskuterbar. Respondenten uppfattas inte uppleva den interna konflikt som Makaros och Grodofskys (2016) respondenter gjorde gällande social aktivism kontra lojalitet gentemot staten. Resonemanget kan liknas vid det handlingsutrymme som varje enskild socialarbetare har och som beskrivs av Svensson, Johnsson och Laanemets (2008, s. 70). Socialarbetaren har ett tolkningsföreträde och en maktposition genom sitt uppdrag och yrkesroll och det åligger den enskilde handläggaren att reflektera över sin roll. I resonemanget anses det ej framgå att ställningstaganden är resultat av inre konflikter utan snarare som en acceptans av förväntningarna som finns på rollen som socialsekreterare. Genom att ej reflektera över sin yrkesroll används tolkningsföreträdet till att fastställa de upplevda begränsade valmöjligheterna. Därmed kan det handlingsutrymme som finns inom ramen för professionen anses gå förlorat då möjligheten till reflektion kring alternativa förhållningssätt inte utnyttjas.

Jag kan definitivt känna att socialtjänsten inte ska ha denna uppgift [...] jag kan känna att jag har inget emot de här begäran om ålder, att vi ska yttra oss om det som finns i materialet om någon har uttalat sig åt det ena hållet eller det andra. Men jag tänker att det här med åldersutredningar rimmar illa med portalparagrafen och med hela socialtjänstarbetet faktiskt (Respondent 2).

I citatet ovan kan en kritisk reflektion urskiljas kring åldersutredningar i relation till det sociala arbetet och dess förväntningar. Samtidigt som respondenten ger uttryck för ett accepterande av att yttra sig i åldersfrågan så går det även att utläsa ett motstånd mot åldersbedömning som fenomen. Denna tvetydighet går även att urskilja ur det resonemang som respondent 1 för. Respondenten belyser först den upplevda problematiken gällande hur handläggare på socialtjänsten över huvud taget skall kunna göra åldersbedömningar. Senare i intervjun uppger densamme att det inte finns en upplevd krock mellan förväntningar på handläggaren och vad lagen säger då Migrationsverket har rätt att begära ut uppgifter och respondenten har rätt att svara. De resonemang som respondent 1 och 2 för visar på en spänning mellan rollen och lagstiftningen även om de själva uttrycker att det inte finns en sådan spänning. I likhet med Blennbergers (2005, s. 363) resonemang kring rollkonflikter kan det i ovan förda resonemang urskiljas den rollkonflikt som finns mellan att vara hjälpare och

kontrollant. Detta då respondenterna ger uttryck för en roll där begäran från Migrationsverket ej anses vara problematisk men att det är åldersbedömningen i sig som anses vara negativ och svårhanterad. Både respondent 1 och 2 ger uttryck för de etiska dilemman som återfinns i diskussionen hos Masocha (2014, s. 1621). Detta då respondent 2 uppger att åldersutredningar rimmar illa med portalparagrafen och respondent 1 ifrågasätter hur åldersbedömning överhuvudtaget ska kunna göras av handläggare. Masocha (Ibid.) menar att de socialarbetare som reflekterar över etiska dilemman inte tenderar att agera utifrån detta. I likhet med Masochas resonemang lyfter respondent 1 och 2 det sociala arbetets etiska och moraliska aspekter i förhållande till åldersbedömningar som reflektion men uppger trots detta att en krock inte finns i praktiken.

Men jag har förstått de här åldersförfrågningarna som att när Migrationsverket skickat en sån förfrågan... då låter det precis som 'vad tycker du?' (Respondent 3).

Alltså jag har ingen kännedom... jag förstår inte hur de gör dem... det är faktiskt ett frågetecken för mig (Respondent 1).

Respondent 3 belyser i sitt uttalande ovissheten som finns gällande förfrågan från Migrationsverket faktiskt efterfrågar från handläggarna. I likhet med respondent 3 menar bland annat respondent 1 att denne dels ej har någon vetskap om vad Migrationsverket gör och inte heller om de metoder de använder. Detta är i intervjuerna återkommande tankegångar då flertalet av handläggarna uppger sig ej ha kännedom om metoderna vilket skapar en osäkerhet gällande den egna rollen i förfarandet. Kännedomen av tillvägagångssättet bland handläggarna är blandad. Respondent 3 uppger att denne har försökt att sätta sig in i de olika metoderna som används men säger att det är svårt att ta till sig all kunskap då omfånget är stort. Vidare framkommer att bristande återkoppling från Migrationsverket innebär en upplevelse av ovisshet hos handläggarna gällande relevansen i deras utlämnade uppgifter. Handlingsutrymme skapas av socialarbetaren genom dennes vilja till att hjälpa vilket genom organisationens ramar och mål kan begränsas (Svensson, Johnsson och Laanemets, 2008, s. 16). För de respondenter som upplever en ovisshet gällande vikten av den utlämnade informationen och vilken relevans det tillmäts kan handlingsutrymmet anses vara begränsat. Då både arbetets mål och organisationens ramar är oklara blir därmed även handlingsutrymmet odefinierat. Att målen och ramarna är oklara är sprunget dels ur ovissheten gällande Migrationsverkets tillvägagångssätt men även utifrån organisationen vari handläggarna arbetar och dess förväntningar på bedömningen. Då handläggare, likt

ovanstående citat från respondent 3, har uttalat sig om ovisshet angående vad som skall tas i beaktning i bedömningen kan tolkningen därför göras att organisationens förväntningar är oklara. Inom organisationen finns det ett flertal aktörer för socialarbetaren att förhålla sig till mellan vilka det kan finnas motsättningar (Blennberger, 2005, s. 364). Handläggarna har organisationen, Migrationsverket, klienten samt sig själv att förhålla sig till. Inom detta spänningsfält kan det tolkningsvis finnas utrymme för motsättningar utifrån handläggarens roll då ovissheten kan medföra oklarhet i till vem denne skall vara lojal. Osäkerheten kan antas påverka attityderna gentemot åldersbedömningen då det finns bristfälliga kunskaper om förfarandet.

6.2 Tilltro till Migrationsverkets bedömningar

[...] för nu har det varit ganska många uppskrivningar i ålder och det görs ju inte utan en utredning och utan bevis [...] det kan ju inte bara vara så att man beslutar sig att det här barnet är så gammal utan då finns det underlag som visar att det här barnet är äldre... och eftersom att det sker ganska mycket just nu så finns det väl bevis på att det är så (Respondent 6).

Respondent 6 uppger att det har varit många uppskrivningar i ålder och att de inte görs utan utredning och bevis samt att Migrationsverkets beslut grundar sig på underlag som visat att barnet är äldre än uppgiven ålder. Respondentens uttalande kan tolkas som en övertro på Migrationsverket och deras bedömningar vilka ej ifrågasätts. Tolkningsvis tyder detta på att respondenten upplever åldersbedömning som en nödvändighet då det enligt denne påvisligen är många ungdomar som uppgivit fel ålder och sedan av Migrationsverket bedöms vara äldre. Respondenten kan således antas ha en positiv inställning till åldersbedömningen och att den uppfyller sitt syfte samt att denne har stor tilltro till att utslaget skall vara överensstämmande med den faktiska åldern. Detta resonemang kan sättas i kontrast till det första steget i Crawleys (2007, s. 187) förhållningssätt till åldersbedömningar där Crawley menar att barnet skall ges tvivelsmålets fördel samt att åldern ej skall ifrågasättas om det inte anses nödvändigt. Då respondenten utifrån Migrationsverkets uppskrivningar i ålder tolkningsvis har dragit slutsatsen om att många uppger fel ålder blir tvivelsmålets fördel svår att applicera på denna tolkning. Till skillnad från föregående respondents tilltro till Migrationsverket uppger respondent 2 att Migrationsverket inte har kompetensen att uttala sig i frågan utan att de snarare skall använda sig av externa professionella såsom läkare från Rättsmedicinalverket. Meningsskiljaktigheterna visar på olika attityder gentemot dels Migrationsverket men även

mot åldersbedömningen i stort.

För att sammanfatta det skulle jag vilja att först och främst ansvaret ligger hos Migrationsverket eftersom de har möjlighet att erbjuda sån här medicinsk åldersbedömning [...] medicinska bedömningen ska gå i första hand, men att vi sen i efterhand kan komma med andrahandsuppgifter (Respondent 3).

I intervju med respondent 3 framkommer en attityd gentemot åldersbedömningen där förändring önskas. Respondenten anser att exempelvis medicinska bedömningar skall vara av större vikt än de som handläggarna inkommer med samt att ansvaret bör lyftas från handläggarnas axlar men att Migrationsverket ändå skall få den efterfrågade informationen. Vidare menar respondenten att nästa steg i utvecklandet av ramen för bedömningen hade varit att uttala sig om hur ungdomen beter sig och exempelvis kan ta till sig information men att det tydligt skall framgå att det är subjektivt tyckande. Då socialarbetaren i sitt yrke tillmäts makten att välja mellan olika handlingsalternativ och därmed har tolkningsföreträde (Svensson, Johnsson och Laanemets, 2008, s. 17, 70) kan respondentens resonemang tolkas som att handlingsutrymmet bör vidgas för att ge plats åt subjektiva uppfattningar och bedömningar snarare än att de ska vara sakliga och faktabaserade. Respondenten talar under intervjun om rättssäkerhet och vikten av detta men talar samtidigt om en önskan om att få delge subjektiva bedömningar. Om en sådan förändring hade skett skulle detta kunna medföra att handlingsutrymmet blir större i förhållande till vilka bedömningar som kan delges Migrationsverket men även att rättssäkerheten skulle kunna tänkas minska då det är den enskilde handläggarens åsikter som färgar bedömningen.

6.3 Barnets bästa?

Och sen är det väl en svår fråga tänker jag, för att, om man nu misstänker att det är någon ungdom som är äldre än vad han uppgett sig vara, så ja, vi kan vara humana mot dem men hur blir det för de som han... bor med [...] (Respondent 6).

Inom en organisation finns etiska värden. När handlande går emot dessa påverkas organisationen negativt och individen som handlat mot dessa värden kan drabbas av skuld känslor (Sandström, 2008, s. 25). I citatet ovan kan en intressekonflikt uttydas mellan det bästa för det barn vars ålder utreds och det bästa för de barn som denne bor tillsammans med på HVB. En diskussion kring vilket barns bästa som avses att tillvaratas har varit

återkommande bland respondenterna. Gällande avvägningen av barnets bästa har två spår varit framträdande i analysen. Ett av spåren är att tillvarata barnets bästa för de barn som bor på HVB och enligt handläggarna bevisligen är barn. Det andra spåret är att tillvarata barnets bästa för de barn som inte kan bevisa sin ålder och i åldersutredningen antas vara äldre än de uppgivit sig vara. Dessa två spår kan förstås som ett dilemma angående på vem det etiska värdet gällande barnets bästa skall appliceras. Oberoende av förhållningssätt tolkas ingen av respondenterna ge uttryck för inre etisk konflikt. Det är således två olika förhållningssätt till ett etiskt dilemma där båda sidor rättfärdigar sina ställningstaganden genom att hänvisa till barnets bästa och skuld känslor därmed uteblir.

Belysas bör den rollkonflikt gällande balansgången mellan att vara hjälpare och samtidigt kontrollant som diskuteras av Blennberger (2005, s. 363) och tolkningsvis kan urskönjas ur respondenternas svar. Respondenterna har givit uttryck för en önskan om att hjälpa både de barn som har en fastställd ålder och de barn som handläggarna misstänker är äldre än uppgiven ålder. I samband med detta har reflektioner uppkommit kring huruvida det kan vara till skada för yngre tonåringar att bo tillsammans med en äldre ungdom. Utifrån Blennbergers resonemang kring rollkonflikter kan respondenternas svar förstås som en diskrepans gällande viljan att hjälpa men samtidigt kontrollera vem som har rätt till att bo på HVB.

7 Undvikande av att lämna ut uppgifter

7.1 Standardmall som hinder

Jag förstod snabbt att det fanns en mall att gå efter. Det är bara att skriva att vi har ingen uppgift att gå efter och skicka iväg den (Respondent 3).

Den mall respondenten hänvisar till är den standardiserade formulering som det i en del intervjuer har framkommit att handläggarna använder sig av som svar på Migrationsverkets begäran om uppgifter. Respondent 3 berättar även under intervju att denne upplever att det finns en kultur inom arbetsgruppen där mallen ej skall frångås. Respondenten säger att någon som skickat ut ett annat svar än standardmallen till Migrationsverket riskerar att få sneda blickar på sig från kollegor. I intervjun framkommer även att respondenten önskar möjlighet att lämna subjektiva åsikter i bedömningen och att denne upplever sig ha ett antal klienter på sin tjänst som är äldre än uppgiven ålder.

Arbetstagare kan uppleva att de ej presterar efter bästa förmåga och organisationen kan uppleva att arbetstagaren motarbetar organisationens syften när en krock uppstår mellan de två parternas behov. I denna krock kan individen känna sig osynliggjord (Bolman och Deal, 2005, s. 171). I organisationer där arbetstagaren upplever att dennes kompetens inte tillvaratas kan arbetstagaren uppleva brist på tillfredsställelse i sitt arbete (Ibid. 150). Utifrån detta kan respondentens svar förstås som att dennes prestation ej sker efter bästa förmåga då det inte ges utrymme för egna bedömningar på grund av en förväntning på handläggaren att använda sig av standardformuleringen. Då respondenten uppgivit att denne tror sig ha ungdomar på sin tjänst som ljugit om sin ålder kan en tolkning göras att handläggaren, snarare än att undvika att lämna ut uppgifter som skulle vara till men för barnet, har en önskan om att få delge uppgifter som skulle visa på den ålder handläggaren bedömer att klienten egentligen har. Då respondenten tolkas vara missnöjd med avsaknaden av möjlighet att utnyttja sin kompetens kan Bolman och Deals (2005, s. 150) resonemang appliceras och respondenten antas vara otillfredsställd samt känna sig osynliggjord i organisationen. Lojalitetskonflikt kan uppstå för handläggaren gällande vad som är bäst för klienten kontra att representera välfärdssystemet (Makaros och Grodofsky, 2016). I respondentens resonemang kan det uttolkas att denna lojalitetskonflikt snarare upplevs finnas mellan organisationens förväntningar kontra vad handläggaren faktiskt hade velat göra snarare än i förhållande till klientens bästa. En sammantagen tolkning av detta kan vara att handläggarens upplevelse av lojalitetskonflikten handlar om dennes begränsade handlingsmöjligheter vilka ej tillvaratas då respondenten upplever sig ha kompetensen att göra en adekvat bedömning om ålder. Eftersom respondenten givit uttryck för en önskan om att få delge andra uppgifter än vad denne i dagsläget får lov att delge görs tolkningen att handläggaren ej skulle undvika att lämna uppgifter som skulle vara till barnets nackdel.

7.2 Ställningstaganden

Ja, nu har jag ju haft den turen att jag faktiskt inte tycker att jag har någon som är äldre så jag har inte behövt ta ställning till det [...] (Respondent 1).

I intervju med respondent 1 framkommer att denne på sin tjänst ej tror sig ha ungdomar som är äldre än vad de uppgivit. Vidare tror sig respondenten kunna komma att undvika att lämna information till Migrationsverket om det vore till nackdel för barnet. Med synen på organisationer som politiska arenor som styrs av gruppintressen med delade åsikter och

tolkningar av verkligheten (Bolman och Deal, 2005, s. 232) kan här en intressekonflikt urskönjas. Respondenten uttalande kan tolkas som ett ställningstagande då denne förutsätter att uppgiven ålder är den korrekta. Dock anses respondenten ej uppleva detta ställningstagande som en intressekonflikt då det tycks vara en självklarhet snarare än en krock mellan delade åsikter och tolkningar. I Masochas (2014, s. 1621) studie hanteras frågeställningen om hur socialarbetare som arbetar med asylsökande hanterar de känslor som uppstår såsom ursäktande, skuldbeläggande och rättfärdigande. De svar och resonemang som respondent 1 för kan utifrån Masochas frågeställning ses som att denne ej ursäktar sitt ställningstagande gällande att inte ifrågasätta ålder och rättfärdiga sitt val genom att ge uttryck för svårigheten i att över huvud taget bedöma någons ålder. Genom att vara beredd på att undvika att lämna ut uppgifter som skulle vara till men för barnet tolkas det som att respondenten undviker att hamna i en situation där denne skulle skuldbelägga sig själv för sitt handlande om detta skulle resultera i en försämring av barnets situation.

Det är ju i såna fall ett allvarligt tjänstefel och man bryter även mot lagen så det hoppas jag inte att det förekommer utan det måste rapporteras, det är vi skyldiga att göra (Respondent 4).

Till skillnad från respondent 1 och 3, vilka har skilda förhållningssätt till det handlingsutrymme som finns gällande att undvika att lämna uppgifter som kan vara till men för barnet, uttrycker respondent 4 i citatet ovan ytterligare ett förhållningssätt. Respondenten menar att ett aktivt undvikande av att lämna uppgifter är ett allvarligt tjänstefel samt ett lagbrott. Inom statliga myndigheter är lagstiftning en grund varifrån organisatoriska mål sätts upp. Utöver lagstiftning finns ytterligare intressen vilka kan vara oförenliga och därmed medföra konflikter (Bolman och Deal, 2005, s. 236, 239). Vad som ur respondentens resonemang kan uttolkas är en syn på lagen som icke tolkningsbar. Respondenten berättar under intervjun att handläggarna å ena sidan inte har kompetens att göra åldersbedömningar men att de å andra sidan är skyldiga att delge de uppgifter som de har. Det framkommer även att denne ej upplever en krock mellan vad lagen förväntar sig av handläggaren kontra barnets bästa då det inte tycks finnas utrymme för alternativa förhållningssätt till lagrummet. Tolkningsvis undviker respondenten att en inre konflikt uppkommer till följd handlandet genom att hänvisa till lagen och ej ge utrymme för tolkning. Makaros och Grodofsky (2016) beskriver socialarbetare som är förvånade över att social aktivism genom ställningstagande gentemot överordnades agerande inte uppmuntras. Vad som utifrån respondentens

resonemang kan tolkas är ett avståndstagande från social aktivism. Detta då respondenten ej lämnar utrymme för alternativa tolkningar av lagstiftning eller ett ifrågasättande av den. Trots att denne inte anser sig ha kompetens att göra en bedömning gällande ålder, men samtidigt inte upplever en krock i vad som efterfrågas i relation till barnets bästa, kan det ej tolkas att det finns ett kritiskt förhållningssätt gentemot utlämnandet av uppgifter.

7.3 Diskussion i gruppen

En sak som jag har reflekterat över att vi har aldrig riktigt fört på tal i gruppen, på tal om det här med subjektivt tyckande, att vi ifrågasätter aldrig Migrationsverkets egna utredningar eller åldersbedömningar. Vilket man skulle kunna tycka är en bra idé om vi nu misstänker att 'ja den här killen är inte 14 år, han är snarare 18, 19, 20 kanske...' (Respondent 3).

Makt, och fördelning av den, är grunden varifrån arbete utförs i organisationer. Ett förtydligande exempel på fördelning och utövning av makt är "om A har någonting som B behöver besitter A makt" (Bolman och Deal, 2005, s. 235). En enkel tolkning av detta maktförhållande är det som finns mellan Migrationsverket och socialtjänsten då den sistnämnde enligt lag är tvungna att utlämna de uppgifter som finns dokumenterade och är av relevans. Bolman och Deal menar att makt sällan är enkelspårigt (2005, s. 235-236). I likhet med denna inställning kan det svar som respondent 3 givit förstås som en nyanserad bild av ett maktförhållande som komplext där båda organisationernas mandat kan ifrågasättas. Vad som ut citatet kan tolkas är en tilltro till den egna kompetensen samt ifrågasättande av den beslutsfattande makten som Migrationsverket har. Respondenten anses vilja tillskriva sin egen roll i bedömningen större makt snarare än att enbart lämna begärda uppgifter utan att ifrågasätta processen.

Vad som vidare kan förstås av citatet är att respondenten inte anser att diskussion förs i gruppen gällande subjektivt tyckande i bedömningarna. Denna upplevelse av brist på diskussion inom gruppen är återkommande i majoriteten av intervjuerna och flertalet uppger sig önska ett mer öppet klimat i frågan. Det har även framkommit i intervjuerna att gemene handläggare ej vet kollegornas inställning i frågan då respondenter dels uppgivit att de ej vet hur de andra resonerar men även att de gör antaganden om att andra handläggare gör likadant som de själva. Utifrån litteraturen (Bolman och Deal, 2005, s. 231, 239, 244-245) teoretiska ansats medför oförenliga preferenser konflikter inom samt mellan grupper. Då det ej finns rätt verktyg för att hantera den sociala dynamiken på rätt sätt kan störningar uppstå. Dock kan en

konflikt medföra både vinster och förluster och behöver således ej enbart vara av ondo då nya tillvägagångssätt och tankar kan medföra förändring. Mot bakgrund av att det har framkommit att handläggare har olika inställningar till att utlämna uppgifter som kan vara till nackdel för barnet kan en tolkning göras att om en diskussion inom gruppen skulle uppstå hade detta kunnat skapa konflikt inom gruppen samt mellan individen och organisationen. Detta då det inom gruppen finns olika intressen samt att då det ej finns en befintlig diskussion har gruppen inte de verktyg som krävs för att den sociala dynamiken skall hanteras på ett konstruktivt sätt. Dock kan konflikten även medföra att nya idéer och angripningssätt ger möjlighet till att förändring kan komma till stånd och behöver således ej enbart vara negativ.

Crawleys (2007, s. 187) alternativa förhållningssätt till åldersbedömningar lyfter bland annat en rättssäker process kring åldersbedömningar genom ett tydliggörande av proceduren. I likhet med Crawley har en del av respondenterna gett uttryck för en önskan om förändring dels genom att socialtjänsten ska bli tillfrågad först i slutet av Migrationsverkets utredning om huruvida åldern anses vara rimlig men även att Migrationsverket skall göra bedömningen för att undvika en krock mellan vad som förväntas av handläggaren och vad handläggaren hade velat göra. Om ett mer tydligt förfarande av åldersbedömningen hade funnits att tillgå och hur högt bevisvärde handläggarnas bedömningar tillmäts hade Crawleys första steg antas vara på god väg att implementeras. Crawley förespråkar även ett "multi-medverkansteam" (2007, s. 194) där professionella samarbetar kring den gemensamma klienten för att förbättra åldersbedömningarna. Även detta resonemang kan appliceras på de svar som respondenterna uppgivit. Det har framkommit en önskan om dialog mellan kommuner och andra myndigheter för att ge handläggare möjlighet att ge uttryck för subjektivt tyckande. Det har även givits uttryck för önskan om en mer förankrad diskussion i gruppen dels för att arbetsgruppen skall veta att de arbetar på samma sätt men även för att chefen skall ha insyn i hur handläggarna arbetar. Då merparten av respondenterna uttryckt att de ej har vetskap om hur Migrationsverket arbetar i åldersbedömningsförfarandet är det möjligt att Migrationsverket agerar utifrån multi-medverkansteam utan att handläggarna är medvetna om detta. Om förfarandet hade varit transparent med möjlighet till insyn från andra aktörer hade handläggarna tolkningsvis inte upplevt en avsaknad av dialog mellan kommun och myndigheter. Efterfrågan om diskussion i arbetsgruppen hade möjligtvis kvarstått men kännedomen om förfarandet hade kunnat vara större och diskussionen hade tolkningsvis varit inriktad på andra frågor såsom etik. Om det arbetssätt som Crawley förespråkar hade brukats skulle handläggarna möjligtvis inte behöva fundera över, och ta ställning till, att undvika utlämnandet av uppgifter som kan komma att vara till men för barnet. Detta då det enbart

kommer vara en liten del av processen som inkluderar socialtjänstarbetare samt då transparensen i arbetssättet hade medfört större klarhet i förfarandet. Dock kvarstår möjligheten att handläggare fortfarande hade valt att undvika att lämna uppgifter men på andra grunder då det skulle finnas en större medvetenhet i handläggarens utlämnade uppgifters påverkan på utredningen.

Två diskussioner skulle jag nog säga, en som var mer moralisk och sen så två, hur vi mer konkret skulle göra i Procapita (Respondent 2).

Respondent 2 berättar att det förekommit diskussion vid två tillfällen. Respondenten berättar att Uppdrag Granskning sände reportage gällande åldersbedömningar och att det sedan förekommit diskussion i gruppen om dessa. Dock hade handläggarna sett olika avsnitt och de förespråkade den vinkel som framhävdes i respektive avsnitt. Enligt respondenten uppstod en diskussion som ej ledde någonstans och gruppen valde att istället "lägga locket på" (Respondent 2). Den andra diskussionen som respondenten hänvisar till handlar enbart om ärendegången i dokumentationsprogrammet Procapita. Bolman och Deal (2005, s. 232) talar om organisationer som uppbyggda av grupper inom vilka det kan finnas skiljaktigheter gällande åsikter och tolkning av verkligheten. Diskussion i arbetsgruppen om de uppgifter som efterfrågas av Migrationsverket har av majoriteten av respondenterna uppgivit ej funnits. Det har framkommit att det inom gruppen inte finns en homogen inställning till behovet av diskussion samt att det, som respondent 2 framhåvt, vid det tillfälle diskussion ägt rum ej har varit givande och att gruppen istället valt att inte ta upp frågan på nytt. Med Bolman och Deals (2005, s. 232) syn på organisation kan här urskönjas skiljaktigheter. Detta då handläggarna, beroende på vilket avsnitt av Uppdrag Granskning de har sett, har haft olika åsikter i frågan. Handläggarna äger sin egen tolkning av verkligheten vilket anses bli tydligt då efterfrågan av diskussion och förekomsten av den skiljer sig åt. Skiljaktigheterna kan förstås som en konflikt vari det utifrån ett organisationsteoretiskt politiskt perspektiv finns möjlighet för en konstruktiv utgång där nya mål förhandlas fram (Ibid. s 233). Dock kan det antas att denna förhandlingsprocess i respondenternas arbetsgrupp fått lite utrymme varför processen tolkningsvis har stagnerat och ej givits möjlighet till att ge en konstruktiv utgång.

8 Slutdiskussion

Vad som i analysen av det insamlade materialet har blivit tydligt är att det finns en frånvaro av diskussion både inom arbetsgruppen men även inom organisationen. En del av respondenterna gav under intervjuerna uttryck för olika ståndpunkter och ställningstaganden. Vad som först av respondenterna ansågs vara en rätt och riktig handling blev senare under intervjun motsagt av respondenten själv. Denna ambivalens kan förstås som en avsaknad av reflektion gällande frågan vilket även en del respondenter själva gav uttryck för under intervjuerna men även som ett tecken på frågans komplexitet. En fråga som väckts av uppsatsförfattarna är huruvida det kan förstås som ett ställningstagande att inte reflektera eller om det handlar om att arbetsuppgiften i sig inte tillmäts vikt och därför lämnas oreflekterad. Det kan även vara en effekt av att organisationen inte har lämnat tillräckligt med utrymme för handläggarna att reflektera och diskutera.

Nya situationer uppstår gällande migration och asyl vilket resulterar i att socialt arbete som är en profession i ständig förändring måste lära sig att arbeta med nya omständigheter. Åldersbedömningsfrågan anses av uppsatsförfattarna vara en av dessa utmaningar. Dock ställs professionen hela tiden inför nya utmaningar såsom den diskussion som i nuläget råder gällande angiveri. Gränspolisens har med hänvisning till lagen efterfrågat registerutdrag från socialtjänsten i Malmö gällande uppgifter om papperslösa familjer för att möjliggöra utvisning (Sydsvenskan, 2016a). Som motreaktion till detta har dels mobiliseringsgrupper startats på Facebook men även ställningstaganden gjorts i media av bland annat Socialhögskolan i Lund (Sydsvenskan, 2016b). Paralleller kan dras mellan de handläggare som med hänvisning till lagen måste lämna ut uppgifter som skall underlätta utvisning och de handläggare som med hänvisning till lagen måste lämna ut uppgifter gällande åldersbedömning. I båda fallen kan en diskussion om handlingsutrymme och social aktivism bli aktuella och bli en fråga om huruvida vägran av utlämnande av uppgifter anses vara i enlighet med professionens grundläggande människosyn.

Som tidigare redovisats anses en kunskapslucka gällande socialarbetares attityder gentemot åldersbedömning och migration finnas. Mot bakgrund av denna uppsats samt den debatt som förs gällande angiveri lämnas förslag till framtida forskning om att undersöka socialarbetares attityder gällande det sekretessbrytande lagrum, Utlänningslagen 17:1, som både Migrationsverket och gränspolisens hänvisar till och socialtjänsten därmed måste förhålla sig till. Det öppnar även upp för större frågor om möjligheten att som socialarbetare utöka sitt eget handlingsutrymme där det är reglerat i lag men även huruvida det är rimligt att

socialtjänsten har detta uppdrag. I en välfärdsstat som avseende migrationsfrågor till synes prioriterar lagstiftning som främsta etiska argument framför mänskliga grundläggande rättigheter och perspektivet om barnets bästa väcks frågan om ett tjänstefel också kan vara ett tjänsterätt?

Referenser

- Aynsley-Green, A. Cole, T.J. Crawley, H. Lessof, N. Boag L.R. & Wallace R.M.M. (2012) Medical, statistical, ethical and human rights considerations in the assessment of age in children and young people subject to immigration control. *British Medical Bulletin*, 102: 17–42.
- Blennberger, E (2005) *Etik i socialpolitik och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Bryman, A (2013) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Bolman, L.G. & Deal, T.E (2005) *Nya perspektiv på organisation och ledarskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Cemlyn, S. J. & Nye, M (2012) Asylum seeker young people: Social work value conflicts in negotiating age assessment in the UK. *International Social Work*, 55 (5): 675–688.
- Christoffersen, A. S (2007). Professionsetik som omdömesförmåga. I Christoffersen, A. S (red.) *Professionsetik*. Malmö: Gleerups.
- Crawley, H. (2007) *When is a child not a child? Asylum, age disputes and the process of age assessment*. London: Immigration Law Practicioners' Association.
- Dimitrijoska, S. & Ilievski, V. (2016) Ethics and Value Dilemmas in Social Work. *Social work review*. 9(1): 49-58.
- Eriksson-Zetterquist, U & Ahrne, G (2012) Intervjuer. I Ahrne, G & Svensson, P (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.
- Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. (2002). Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Hjern, A. Brendler-Lindqvist, M. & Norredam, M. (2012) Age assessment of young asylum seekers. *Foundation Acta Paediatrica*, 101: 4–7.
- Kallio, J. Meeuwisse, A. & Scaramuzzino, R. (2016) Social workers' attitudes to privatization in five countries. *Journal of Social Work*, 16 (2): 174-195.
- Lag (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor.

Läkartidningen (2016) RMV presenterade metoder för medicinsk åldersbedömning. [<http://www.lakartidningen.se/Aktuellt/Nyheter/2016/09/RMV-presenterade-metoder-for-medicinsk-aldersbedomning/>. Hämtad: 2016-11-15]

Makaros, A. & Grodofsky, M.M. (2016) Social Workers' Conflict of Loyalty in the Context of Social Activism: The Case of the 2011 Social Protests in Israel. *Journal of Community Practice*, 24 (2):147-165.

Masocha, S. (2014) We Do the Best We Can: Accounting Practices in Social Work Discourses of Asylum Seekers. *British Journal of Social Work*, 44 (6): 1621-1636.

MIG 2011:11

MIG 2014:1

Migrationsinfo (2016) [<http://www.migrationsinfo.se/migration/sverige/papperslosa/>]. Hämtad 2016-10-24]

Meeuwisse, A. Scaramuzzino, R. & Swärd, H. (2011) Everyday realities and visionary ideals among social workers in the Nordic countries: A matter of specialization and work tasks? *Nordic Social Work Research*, 1 (1): 5-23.

RCPCH (2016) Refugee and unaccompanied asylum seeking children and young people: age assessment and children in detention. [<http://www.rcpch.ac.uk/improving-child-health/child-protection/refugee-and-unaccompanied-asylum-seeking-cyp/age-assessment>. Hämtad 2016-11-15.]

Regeringen (2016) [<http://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2016/02/anvisningar-till-kommunerna-att-ta- emot-nyanlanda/>]. Hämtad: 2016-10-25]

Roberts, G. J. & Lucas, V. S (2009) Ethical dental age assessment. *British Dental Journal*, 207: 251-254.

Roscam Abbing, H. (2011) Age Determination of Unaccompanied Asylum Seeking Minors in the European Union: A Health Law Perspective. *European Journal of Health Law*, 18: 11-25.

Sandström, S (2008) *Makten du har*. Stockholm: Gothia Förlag.

SCEP (2012) Position Paper on Age Assessment in the Context of Separated Children in Europe. [<http://www.scepnetwork.org/images/16/163.pdf>. Hämtad: 2016_11_15.]

Socialstyrelsen (2016) Frågor och svar om ensamkommande barn.

[http://www.socialstyrelsen.se/fragorochsvar/ensamkommandebarn#anchor_33. Hämtad: 2016-11-16.]

Socialstyrelsen (2012) Medicinsk åldersbedömning för barn i övre tonåren

[<http://www.sfor.se/pdf/SOS%20ålder%202012-6-54.pdf>. Hämtad: 2016-10-25]

Socialtjänstlag (2001:453).

SR (2016) Handläggare vittnar om godtyckliga åldersbedömningar.

[<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6448519>. Hämtad: 2016-11-16.]

Svensson, K. Johnsson, E. & Laanemets, L. (2008) *Handlingsutrymme: Utmaningar i socialt arbete*. Stockholm: Natur och Kultur.

Sydsvenskan (2016a) Gränspoliserna får hjälp av Malmö stad att hitta papperslösa barnfamiljer som ska utvisas. [<http://www.sydsvenskan.se/2016-11-29/granspolisen-far-hjalp-av-malmo-stad-att-hitta-papperslosa-barnfamiljer-som-ska-utvisas>. Hämtad: 2016-12-28]

Sydsvenskan (2016b) Socialhögskolan vill skydda papperslösa.

[<http://www.sydsvenskan.se/2016-12-06/socialhogskolan-vill-skydda-papperslosa>. Hämtad: 2016-12-28]

UNCHR (1997) [<http://www.unhcr.org/publications/legal/3d4f91cf4/guidelines-policies-procedures-dealing-unaccompanied-children-seeking-asylum.html>. Hämtad: 2016-10-25]

UNICEF (2011) *Age assessment practices: a literature review & annotated bibliography*. New York: UNICEF.

Utlänningslag 2015:716.

Bilaga 1 - Intervjuguide

- Informera om studien
- Spela in intervju + Samtycke
- Frivillighet - möjlighet att ändra sig när som helst
- Anonymitet
- Frågor?
- Bakgrundsinformation:
 - Ålder?
 - Kön?
 - Hur länge socionom?
 - Arbetslivserfarenhet?
 - Hur länge arbetat som handläggare för ensamkommande?
- Inställning till åldersbedömning
 - Kännedom om metoder som används för åldersbedömningar? - Ev inställning till dessa.
 - Tankar om eventuella andra metoder än de som finns?
- Erfarenhet av att yttra sig - tillför det något?
 - Hur ofta förekommer begäran om yttrande?
 - Hur mycket tid går åt?
 - Vad anser handläggaren vara av vikt för att ta med? Egen uppfattning av ex. Åldersadekvat beteende eller faktiska uttalanden av barnet?
 - Upplever att det tas i beaktning i själva fastställandet av ålder?
 - Vanligt förekommande att handläggare väljer att inte lämna korrekta uppgifter för att dessa kan vara till men för barnet? Tankar kring det
- Inställning till att yttra sig i åldersbedömning
 - Vem är bäst lämpad att göra åldersbedömning?
 - Varför?
 - Varför är/är inte handläggaren bäst lämpad?
 - Fördelar och nackdelar med att handläggare yttrar sig i frågan
 - Upplever du att det finns en krock mellan klientens bästa och vad lagen säger?
 - Upplever du att det finns en krock mellan vad som förväntas av dig i egenskap av handläggare och vad du hade velat att göra?

- Finns det/har det funnits en diskussion i arbetsgruppen angående etik, förväntningar, förhållningssätt till lagen osv?
- Avslutning
 - Sammanfatta vad som sagts/uppfattats
 - frågor/oklarheter?
 - Respondentvalidering - via mail eller post (offentlig handling). Har våra kontaktuppgifter?
 - Skickar den färdiga uppsatsen sen
 - Tack och hej